ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ

ਬਨਾਮ

ਗੋਡਫਰੀ ਫਿਲਿਪਸ (ਆਈ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3073 ਆਫ 2022)

ਮਈ 06, 2022

[ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਵੀ. ਰਾਮਸੁਬਰਾਮਣੀਅਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 - ਧਾਰਾ 6, ਧਾਰਾ 4, 5 - ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2013 – ਧਾਰਾ 24(2) –ਅਸਲ ਭੂਮੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 25.9.1990 ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਪ 28 ਬਿਘਾ 08 ਬਿਸਵਾ ਸੀ – ਇਹ ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 1980 ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਧੀਨ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ – ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਇਹ ਦਸਦਾ ਸੀ ਕਿ; 'ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਭੂਮੀਆਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ' – ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ 30.8.1991 ਅਤੇ 27.2.1991 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਰਾਹੀਂ ਭੂਮੀ ਖਰੀਦੀ – ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਭੂਮੀਆਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ 6 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਮੰਡੇਮਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਚੈੱਕ ਦੇ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ 16,61,774/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ – ਫੈਸਲਾ: ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਅਸਲ ਭੂਮੀ ਮਾਲਕ ਨੇ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ; ਜੋ ਕਿ

ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ – ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਦਾ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ – ਉਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਸਮੇਤ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ – ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਉਹ ਰਾਹਤ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੋ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਟ ਆਫ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ – ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨਾਲ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਰੁਪਏ 16,61,774/- ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਜਮ੍ਹਾ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ:

1.1 ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਅਭੇ ਰਾਮ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਨ-ਆਈ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਨ-ਦੋ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 38]

1.2 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਾਸਰਾ ਨੰਬਰ 384 (4-6), 385 (4-6) ਅਤੇ 390 (4-6) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਟ ਏ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਰੁਪਏ 16,61,774/- ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਜਮ੍ਹਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਮ੍ਹਾ, ਚਾਹੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਨਾਲ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦਾ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਮ੍ਹਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੈਪਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਨਹ

1.3 ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਰਿਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂਡੇਮਸ ਦਾ ਇਹ ਦਾਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੋਹਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। [ਪੈਰਾ 41]

1.4 ਭਾਵੇਂਕਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਣ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ 14.7.1987 ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ 12 ਬਿਘਾ 18 ਬਿਸਵਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਇਸਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿ 15 ਬਿਘਾ 10 ਬਿਸਵਾ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੈਪਸਿੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਵੇਸਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ 28 ਬਿਘਾ 8 ਬਿਸਵਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ 12 ਬਿਘਾ 18 ਬਿਸਵਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਲੈਕਟਰ ਕੋਲ ਸੀ।

[ਪੈਰਾ 42]

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਰੁਪਏ 16,61,774/- ਵਾਪਸ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ। [ਪੈਰਾ 44]

ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2736 ਦਾ 1985 (ਦਿੱਲੀ ਐਚ.ਸੀ.); ਮੁੰਨੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ 1983 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿੱਲੀ 321; ਬਲਕ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1987 ਦਿੱਲੀ 239; ਸ੍ਰੀ ਬੀ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ 1988 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿੱਲੀ 367; ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਓਰਸ 1989 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਦਿੱਲੀ 211; ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 430; ਐੱਬੀ ਰਾਮ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ &ਓਰਸ (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 421 : [1997] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 931; ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਨ & ਓਰਸ (1999) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 44; ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਨ & ਓਰਸ (2000) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 296 : [2000] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 496; ਗੋਡਫਰੀ ਫਿਲਿਪਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ 2005 (125) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 207; ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 17 : [2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 447; ਮੀਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 177 : [2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1012; ਐਮ. ਵੇਂਕਟੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ (2015) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 1 : [2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 454; ਸਰਕਾਰ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ & ਅਨਰ (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 751 : [2017] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 232 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ & ਓਰਸ 7 (2020) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 129 : [2020] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1; ਸ਼ਿਆਮ ਨੰਦਨ ਬਨਾਮ।

ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 255 : [1993] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 533; ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸਰਸਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 723 : [2015] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 331; ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਦੇਵੇਂਦਰ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 746 : [2015] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1057; ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2019) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 229 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1997] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 931 ਪੈਰਾ 13 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2000] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਪੈਰਾ 14 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2001] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 447 ਪੈਰਾ 20 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2008] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1012 ਪੈਰਾ 25 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2015] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 454 ਪੈਰਾ 25 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2017] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 232 ਪੈਰਾ 27 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2020] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 27 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1993] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 533 ਪੈਰਾ 32 ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2015] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 331 ਪੈਰਾ 33 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2015] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1057 ਪੈਰਾ 34 ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3073 ਦਾ 2022।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 09.12.2016 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ W.P. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 6507 ਦਾ 2014।

ਸੰਜੇ ਪੋਦਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਬੀ. ਸਹਾਰਿਆ, ਵਿਰੇਸ਼ ਬੀ. ਸਹਾਰਿਆ, ਵਿਵੇਕ ਬੀ. ਸਹਾਰਿਆ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸਾਹਰਿਆ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ।

ਮਿਸ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਭਾਟੀ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਦੇਬਾਲ ਬੈਨਰਜੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਮੇਰੂਸਾਗਰ ਸਮੰਤਰਾਯ, ਮਿਸ ਰੁਚੀ ਕੋਹਲੀ, ਦੁਰਗਾ ਦੱਤ, ਅਨਿਰੁੱਧ ਪੁਰੁਸੋਥਮ, ਮਨਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਬੀ.ਐਲ.ਐਨ. ਸ਼ਿਵਾਨੀ, ਅਮਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ ਸ਼ੈਯਾ ਜੈਨ, ਮਿਸ ਐਸ. ਮੇਹਤਾ, ਅਮਰੀਸ਼ ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ, ਨਿਜ਼ਾਮ ਪਾਸ਼ਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਪੰਕਜ ਵਿਵੇਕ, ਨਿਤਿਨ ਪਾਲ, ਮਿਸ ਸੁਜੀਤਾ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੋ 9.12.2016 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਅਧੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਬਸਾਉਣ ਐਕਟ, 2013 ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 12 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ 50,000 ਬਿਘਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 1980 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ, ਟਿਗਰੀ, ਦੇਓਲੀ, ਖਾਨਪੁਰ, ਸੈਦ-ਉਲ-ਅਜਾਇਬ, ਨੇਬ ਸਰਾਏ, ਹੌਜ਼ ਖਾਸ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ 5.11.1980 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਚੱਟਾਰਪੁਰ, ਸਰਤਬਾਰੀ ਮੈਦਾਨਗੜ੍ਹੀ, ਸਯੂਰਪੁਰ ਅਤੇ ਰਾਜਪੁਰ ਖੁਰਦ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ 25.11.1980 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ 27.5.1985, 6.6.1985, 7.6.1985 ਅਤੇ 26.2.1986 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰ 20.5.1987 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਲਾਨੇ ਗਏ।

3. ਮੈਸਰਜ਼. ਸਤਲੁਜ ਭੱਟਾ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ (1) ਸ੍ਰੀ ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਗੁਪਤਾ; (2) ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਚੰਦ; ਅਤੇ (3) ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਚੰਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜੋ 58 ਬਿਘਾ 14 ਬਿਸਵਾ ਨਾਪਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 25.9.1990 ਨੂੰ 28 ਬਿਘਾ 08 ਬਿਸਵਾ ਨਾਪਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਵਿਕਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 30.8.1991 ਅਤੇ 27.2.1991 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।

4. ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਿਖਤੀ ਸਿਨੋਪਸਿਸ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੇਵਨਿਊ ਅਸਟੇਟ ਆਫ ਵਿਲੇਜ ਸਯੂਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ 58 ਬਿਘਾ 14 ਬਿਸਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2736 ਆਫ 1985 ਦਾ ਟਾਈਟਲ ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਉਕਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ

ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 30.10.1985 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ 25.11.1980 ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5A ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 2.12.1986 ਨੂੰ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

1ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਖਰੀਦਦਾਰ' 2ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, 'ਐਕਟ' 3ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, '2013 ਐਕਟ' 4ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ

"ਸਿਵਲ ਰਿਟ ਨੰਬਰ 426 ਦੇ 1981 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਮੁਨੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਤਾਰੀਖ 15ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ, 1983 ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਰਿਟ 2850 ਦੇ 1985 ਵਿੱਚ ਹੇਮੰਤ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਤਾਰੀਖ 25ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ, 1985 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਿਨਾ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਹੈ। ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।"

5. ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 4169 ਦੇ 1986 ਨੂੰ 12.9.1989 ਨੂੰ ਦੋ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਇਹ ਤਿੰਨ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣੇ ਗਏ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੀਆਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਂਡ ਏਕੁਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 12276 ਦੇ 1986 ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਚਿਤਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਅਗਲੀ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਅਗਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬੇਨਤੀਜਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੁਣੌਤੀ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਕਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੈਡ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਕੀ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬੇਨਤੀਜਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੁੱਖੀ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀਜ਼. ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੂੰਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਜੋਖਮ 'ਤੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀਜ਼. ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਦੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

6. ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਛੋਹਣ ਦੀ ਰੋਕ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਮੁੰਨੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਆਫ ਦਿੱਲੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 68 ਆਫ 1984 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਿਸ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 27.5.1987 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ

ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਲਕ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ। ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਵਿਭਾਗੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ 73 ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਜਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

“ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਲੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਸਮੇਤ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੈੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਰੁਪਏ 1,500/- ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਓਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਸੈੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।‘ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ’।” 8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 18.11.1988 ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ/ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ/ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਲਈ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਛੋਟ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"16. ਅਸੀਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਦਲੀਲਾਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 5ਏ ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।"

9. ਕਈ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 15.5.1981 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਭ ਸਾਰੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਪੂਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ: 2. ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਮਾਨਕ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ 12% ਸਲਾਨਾ ਦਰ ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰਕ ਕਾਫੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਏ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਲਾਟ ਨੂੰ ਸਰੰਡਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਾਂਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਣ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਕਮ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਲਾਟ ਸਰੰਡਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਲਾਟ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਪਲਾਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹਣ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਛੇੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿ ਰੈਵੇਨਿਊ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਤਦਰਥ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਯਾਨੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਲੈਕਟਰ 12 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਲਾਨਾ ਬਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੀ

10. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ (ਆਰ.ਏ ਨੰਬਰ 2766 ਦੀ 1989) ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਮੰਗੀ। ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ 6.7.1990 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਪੂਰੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਸੰਘ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ।

ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3847 ਦੇ 1991 ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3801-3847/1991 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ 20.9.1991 ਨੂੰ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਪਿੰਡ ਸੈਦੁਲ ਅਜ਼ਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਹਨਾਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 2657/85 ਅਭੇ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਮਿਤੀ 2.9.1987 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਪਿੰਡ ਖਿਰਕੀ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ 5.11.1980 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ 7.6.1985 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲੈਂਡ ਏਕਵਾਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ 7ਵੀਂ ਜੂਨ, 1985 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬਲਕ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 1639/85 ਵਿੱਚ 27ਵੀਂ ਮਈ, 1987 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ। ਤਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।"

ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਭੇ ਰਾਮ & ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ & ਓਰਸ10 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ, ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਭਾਗ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਐਲਾਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“9. ਇਸ ਲਈ, ਬੀ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਓ.ਆਈ. ਅਤੇ ਹੋਰ, 37(1989) ਦਿੱਲੀ ਲਾਅ ਟਾਈਮਜ਼ 150 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਥੇ ਦੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ....

10. ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ: ਕੀ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਦੇਵੇਗਾ? ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਗਹਰੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਸੱਚਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

11. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭ ਦੇਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾਵਾਂ 16 ਅਤੇ 17(2) ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਵੇਸਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

12. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 430 : (1991) 45 ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 602]। ਪਰ, ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਭਾਗ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਉਥੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਯੂਸੁਫਭਾਈ ਨੂਰਮੋਹਮਦ ਨੇਂਦੋਲੀਆ ਕੇਸ [(1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 531] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।"

14. ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਭੇ ਰਾਮ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

"7. ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲਾ [(1997) 5 SCC 430 : 45 (1991) DLT 602] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 18-11-1988 ਨੇ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲਾ [(1997) 5 SCC 430 : 45 (1991) DLT 602] ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ, ਅਸੀਂ ਅਭੇ ਰਾਮ ਮਾਮਲਾ [(1997) 5 SCC 421 : JT (1997) 5 SC 354] ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਬੱਧ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੈਂਚ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 18-11-1988 ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲਾ [(1997) 5 SCC 430 : 45 (1991) DLT 602] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਅਭੇ ਰਾਮ [(1997) 5 SCC 421 : JT (1997) 5 SC 354] ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ [(1997) 5 SCC 430 : 45 (1991) DLT 602] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਬੱਧਕਾਰੀ ਹੈ।

8. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਜਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਿਦਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ

ਕੀਤੇ, ਉਹ ਇਸ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਜਾਂਚ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸਿਦਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਮਾਮਲਾ [(1997) 5 SCC 421 : JT (1997) 5 SC 354] ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਦੀ ਜਾਂਚ ਖਰਾਬ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 6 ਦਾ ਐਲਾਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 4 ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 6 ਦਾ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

9. ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਬੀ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 18-11-1988 [(1989) 37 ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 150 (ਡੀ.ਬੀ.)] ਨੇ ਪੂਰੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਏ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਸਥਿਤੀ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1) ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਐਤਰਾਜ਼ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

10. ਫਿਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਮਿਤੀ 18-11-1988 ਨੂੰ ਆਇਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਭੇ ਰਾਮ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : ਜੇ.ਟੀ. (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ. 354] ਨੇ ਉਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 430 : 45 (1991) ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 602] ਵਿੱਚ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਭੇ ਰਾਮ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : ਜੇ.ਟੀ. (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ. 354] ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬੰਧੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਹੋਰ, ਅਭੇ ਰਾਮ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : ਜੇ.ਟੀ. (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ. 354] ਵਿੱਚ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 430 : 45 (1991) ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 602] ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 430 : 45 (1991) ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 602] ਜਾਂ ਬੀ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ ਮਾਮਲੇ [(1989) 37 ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 150 (ਡੀ.ਬੀ.)] ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 18-11-1988 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਬੀ.ਐਲ. ਸ਼ਰਮਾ (I) ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ.] ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਜੋ ਅਭੇ ਰਾਮ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : ਜੇ.ਟੀ. (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ. 354] ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਰਾਏ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ — ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਭੇ ਰਾਮ ਮਾਮਲੇ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : ਜੇ.ਟੀ. (1997) 5 ਐਸ.ਸੀ. 354] ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ & ਓਰਸ.,12SUPERSCRIPT ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ-ਆਈ ਵਿੱਚ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅੰਤਰਿਮ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 24-11-1999 ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਖਾਰਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੌਰਾਨ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਲਕ ਰਾਮ III ਵਿੱਚ 73 ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"42. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਅਭੇ ਰਾਮ [(1997) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421] ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ — ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੱਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ — ਅਤੇ ਕਿ ਬਲਕ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ [ਬੀ.ਆਰ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, (1989) 37 ਡੀ.ਐਲ.ਟੀ. 150 (ਦਿੱਲੀ) (ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 14-10-1988)] ਵਿੱਚ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 73 ਲਿਖਤ

ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਦੇ ਲਿਖਤ ਮੁਕੰਮਲ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿਤੀ 14-10-1988 ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਮੀਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਪੱਤੀਆਂ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦਾ ਰੰਗੀਨ ਵਰਤੋਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਆਪਣੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 18-11-1988 ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 5-ਏ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤ ਮੁਕੰਮਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, 14-10-1988 ਦਾ ਆਦੇਸ਼, 18-11-1988 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰੇਗਾ।"

ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 25.9.1990 ਨੂੰ 28 ਬਿਘਾ 08 ਬਿਸਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖਸਰਾ ਨੰ. 376 (4-6), 377 (4-16),381 (1-2), 383 (4-16), 384 (4-6), 385 (4-6), 386/I (1-18), 386/2 (2-18), 389 (4-16), 390 (4-6), 391 (4-6), 392/I (1-0 392/2 (3-16), 394 (4-16), 395/1 (0-04), 395/2 (3-0), 396 (4-6) ਦੀ ਜਮੀਨ ਲਈ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨਾਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਅੰਤਰਗਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ:

“ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ, ਮੁੱਖ ਫੈਸਲਾ ਸਿਵਲ ਰਿਟ 1639/85 ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 14-10/18-11-1988 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ “ਬਲਕ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਓ.ਆਈ.”, ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਨ।”

17. ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਖਾਸਰਾ ਨੰਬਰ 384 (4-6), 385 (4-6) ਅਤੇ 390 (4-6) ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸੰਦਰਭ ਇਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੈ), ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਖਾਸਰਾ ਨੰਬਰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

18. ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 30.8.1991 ਅਤੇ 27.2.1991 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਿਸਟਰ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਖਰੀਦਦਾਰ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।

19. ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੋਡਫਰੇ ਫਿਲਿਪਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ13$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 18.11.2005 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਕਰੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“13. …ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣਾ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਰੀਦ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1991 ਤੋਂ 2005 ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੰਚ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ

ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

xx xx xx

24. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਕਾਰਨ 1991 ਤੱਕ ਖੋ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ 15 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਅਤੇ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਵੀ 1991 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2005 ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

20. ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 4642 ਦੀ 2006 ਨੂੰ 8.2.2010 ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ14SUPERSCRIPT ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

“(ii) ਮੈਂਡੇਮਸ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ’ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਣ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣਾ ਪਏ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਸਰਾ ਨੰਬਰ 376 (4-6), 377 (4-6), 381 ਮਿਨ (1-2), 383 (4-16), 384 (4-6), 385 (4-6), 386/1 ਮਿਨ (0-4), 386/2 ਮਿਨ—” (ਓ-ਜੀ) ਅਤੇ 390 (4-6) ਦਾ ਮਾਪ 28 ਬਿਘਾ ਅਤੇ 8 ਬਿਸਵਾ ਜੋ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਹਿਸੀਲ ਸਾਕੇਤ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹੂਰਪੁਰ ਦੀ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਸਟੇਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀਤਾ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।”

22. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਲੈਪਸ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

“(i) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਨੰਬਰ 10/87-88 ਦੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਦ ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894' ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 'ਦ ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜੀਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1894' ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

xx xx xx

I) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 384(4-16), 385(4-06) & 390(4-06) ਵਿੱਚ ਪਏ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਗਾਂਵ ਸ਼ਾਯੁਰਪੁਰ ਵਿੱਚ 14.07.87 ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2-ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਐਲ.ਏ.ਸੀ./ਲੈਂਡ & ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਭਾਗ, ਸਰਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਟੈਰੀਟਰੀ ਆਫ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 386/1 ਮਿਨ. (0-04), 386/2 ਮਿਨ(0-06), 376(4-16), 377 (4-16), 381 ਮਿਨ (1-02), 383(4-16) ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਐਲ.ਏ.ਸੀ./ਲੈਂਡ & ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਭਾਗ, ਸਰਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਟੈਰੀਟਰੀ ਆਫ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2-ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।”

23. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ 11.7.1989 ਨੂੰ ਮੂਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ 361656 ਦੁਆਰਾ ਰੁਪਏ 3,87,360/- ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਚੂੰਕਿ ਚੈੱਕ ਦੀ ਇਨਕੈਸ਼ਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ (I) ਲਿਮਿਟਡ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਬਿਆਜ ਸਮੇਤ ਦੁੱਗਣੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 30.11.2016 ਨੂੰ ਰੁਪਏ 16,61,774/- ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

24. ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਏ. ਨੰਬਰ 50154 ਦੇ 2022 ਦੁਆਰਾ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“(i) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਾਰਵਾਈ (ਕਬਜ਼ਾ ਕਾਰਵਾਈ) ਦੁਆਰਾ 14.7.1987 ਨੂੰ ਐਲ.ਏ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ 384(4-16), 385(4-6) & 390(4-6) ਕੁੱਲ ਮਾਪ 12 ਬਿਘਾ ਅਤੇ 18 ਬਿਸਵਾ ਪਿੰਡ ਸਯੂਰਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਨ।

(ii) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ੀ ਐਲ.ਏ.ਸੀ. ਨਾਲ ਆਰ.ਡੀ. ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਖਾਤਾ ਨੰਬਰ 376(4-6), 377(4-16), 381 ਮਿਨ. (1-2), 383 (4-16), 386/1 ਮਿਨ. (0-4), 386/2 ਮਿਨ. (0-6) ਕੁੱਲ ਮਾਪ 15 ਬਿਘਾ ਅਤੇ 10 ਬਿਸਵਾ ਪਿੰਡ ਸਯੂਰਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਨ।”

25. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੀਰਾ ਸਾਹਨੀ ਬਨਾਮ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਆਫ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਐਮ. ਵੇਂਕਟੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਬੈਂਗਲੋਰ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਿਟੀ16$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

26. ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਬਿਆਜ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਭੇ ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਸੁਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਿ ਸੁਦਨ ਸਿੰਘ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਨ-ਆਈ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਭੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਨ-ਆਈ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਹੋਲਿਆ ਕਿ ਸੁਦਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਵ ਜਾਂ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ।

27. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦੇ ਛੋਟੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੰਦੌਰ ਡਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ & ਓਰਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ & ਅਨੁਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

28. ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ 384(4-16), 385(4-6) ਅਤੇ 390(4-6) 12 ਬਿਘਾ 18 ਬਿਸਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਭਾਗ ਏ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ 376(4-6), 377(4-16), 381 ਮਿਨ. (1-2), 383 (4-16), 386/1 ਮਿਨ. (0-4), 386/2 ਮਿਨ. (0-6) ਕੁੱਲ 10 ਨਾਪਣ ਵਾਲੀ 15 ਬਿਘਾ ਅਤੇ 10 ਬਿਸਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਭਾਗ ਬੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਗ ਏ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ

ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਚੈੱਕ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਚੈੱਕ ਦੀ ਇਨਕੈਸ਼ਮੈਂਟ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ 16,61,774 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਗ ਬੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਨਾ ਹੀ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

29. ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੈਪਸ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ, ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ 1909 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 28 ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 74 ਅਤੇ 75 ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“226.ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ “ਅਦਾ” ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਬਦ “ਜਮ੍ਹਾਂ” ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 31 ਦਾ 1894 ਐਕਟ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ “ਰੋਕਿਆ” ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਰਕਮ (I) ਲਿਮਿਟਡ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 55 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਬਿਆਜ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗੀ, ਪਰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਲੱਪਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉੱਤਪੰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਲੱਪਸ ਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਿਆਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਰਾਸ਼ੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਉੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

xx &xx

244. 2013 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲੈਕਟਰ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਫੰਡ ਹੋਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਬਹੁਤੇ ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੈਸਾ ਲੈਂਡ ਅਕੁਆਇਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਲੈਕਟਰ ਜਾਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਜਮੀਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ੋ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਬਿਆਜ 1894 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 24(2) ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ …… 2013 ਐਕਟ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾ 24(2) ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ 1960ਵਿਆਂ, 1970ਵਿਆਂ, 1980ਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। 2013 ਐਕਟ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ

ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ। ਉਹ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੈਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਦੇ ਵੀ—ਨਾ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ—ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ, ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚ

xx xx xx

247. ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ "ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜੋ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਹੀ ਸੀ। 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਇਕ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦੋਬਾਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਕਬਜ਼ਾ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਹੈ।"

30. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਅਧੀਨ, ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਦਾ ਵੇਸਟਿੰਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਅਤੇ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੰਚਨਾਮਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਬਾਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣਾ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"249. ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਇੱਕ ਜਟਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ, ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ। ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੀ ਨਾ-ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਮਾਲਕ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਟਾਈਟਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਤ ਭੌਤਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਉੱਤੇ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਮਨਸ਼ਾ ਹੈ। ਕੋਰਪਸ ਅਤੇ ਅਨਿਮਸ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। 1894 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਜਾਂ 17 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 9(1) ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਦਾ ਪੜਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਅਧੀਨ, ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੇ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਅਧੀਨ, ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ।

xx

345. ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਨੂੰ ਇੱਕ ਛਤਰੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਚਨਾਮਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣਾ ਉਸ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਸਿਰਫ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਸਤੀ/ਨਾਕਾਮੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਵੇਸਟਿੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਬਜ਼ਾ ਮਾਲਕ ਅਰਥਾਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਾਸ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ, ਨਿਗਮਾਂ, ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਹਸਤਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ 2013 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।"

31. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ:

"366.3. ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ "ਜਾਂ" ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਨਾ" ਜਾਂ "ਅਤੇ" ਵਜੋਂ। 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਮਝਿਆ ਲੈਪਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਰਕਤ ਕਾਰਨ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

366.4. 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਵਿੱਚ "ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ" ਸ਼ਬਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਾ-ਜਮ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ (ਜ਼ਮੀਨਦਾਰਾਂ) ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 31 ਅਧੀਨ ਦਾਇਤਵ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 34 ਅਧੀਨ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ (ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ) ਨਾ-ਜਮ੍ਹਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਲੈਪਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋਲਡਿੰਗਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ "ਜ਼ਮੀਨਦਾਰਾਂ" ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸੀ।

366.5. ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 31(1) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਨਾ-ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਨਾ-ਜਮ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 31(1) ਅਧੀਨ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਦਾਇਤਵ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਮੰਗਿਆ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਦੇ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

366.7. 1894 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਰਿਪੋਰਟ/ਯਾਦਵਾਸਤਾ ਦੀ ਖਿੱਚਾਈ ਨਾਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ 'ਤੇ 1894 ਐਕਟ

ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਅਧੀਨ ਅਵਾਰਡ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵੇਸਟਿੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਚੂਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

366.9. 2013 ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 24(2) ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੀਆਂ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵਾਂ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 24 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 1-1-2014 ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਸਮਾਂ-ਬੱਧ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਖੋਲਣ ਜਾਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

32. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਆਮ ਨੰਦਨ ਪ੍ਰਸਾਦ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ & ਹੋਰ19 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਿਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"22. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਟਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਿਆਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਇਨਕਾਰ, ਦਾਨ ਜਾਂ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਲਈ ਵਜਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੁਕੌਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਚ ਵਜੋਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਿਆਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੋਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮੁੱਠ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨ

33. ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸਰਸਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਦਾ ਐਲਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"11. ਅਸੀਂ ਸਮਾਨ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਲਾਭ ਕੇਵਲ ਉਸ ਅਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਏ.ਐਸ. ਨਾਇਡੂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਵਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਲਾਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਤਾਜ਼ਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਘਾਹ ਉਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਬੈਂਡਵੈਗਨ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਚੰਦਰਸੇਕਰਨ [(2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 786 : (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 553] ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸਕੀਮ ਲਈ ਵੱਡੇ ਭੂ-ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਸ ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼ਿਆ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬੀਆਂ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਰੇਤਾ, ਪੀ. ਵੇਲੂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਐਸ. ਨਾਇਡੂ [ਏ.ਐਸ. ਨਾਇਡੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ, (2010) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 801 : (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 568] ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ।"

34. ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਦੇਵੇਂਦਰ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ[21] ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੌਰ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"11. ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਆਮ ਨੰਦਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਸਟੇਟ [ਸ਼ਿਆਮ ਨੰਦਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਸਟੇਟ, (1993) 4 SCC 255], ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ [ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ, (1999) 7 SCC 44], ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ [ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ, (2000) 7 SCC 296] ਅਤੇ ਟੀ.ਐਨ. ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸਰਸਵਤੀ [ਟੀ.ਐਨ. ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਸਰਸਵਤੀ, (2015) 8 SCC 723 : (2015) 4 SCC (Civ) 443] ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁਨਰ-ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸਮੁੱਚੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਏ.ਪੀ. ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਚਿੰਥਮਾਨੇਨੀ ਨਰਸਿੰਘਾ ਰਾਓ [ਏ.ਪੀ. ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਚਿੰਥਮਾਨੇਨੀ ਨਰਸਿੰਘਾ ਰਾਓ, (2012) 12 SCC 797 : (2013) 2 SCC (Civ) 731] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਮ ਸੇ ਕਮ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਰਾਬਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬੈਂਡਵੈਗਨਾਂ 'ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੁਸਤ ਅਰਜੀਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਬਿਆਜ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।" 35. ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 02.12.1985 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 12.09.1989 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਸੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ। ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਸਮੇਤ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੱਕ ਉਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਮੁੜ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

36. ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਵਿੱਚ, ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ,

ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਵਿੱਚ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਅਧੀਨ ਪੂਰੀ ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੂ ਅਭੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ-I ਅਤੇ II ਵਿੱਚ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਆਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਨਾ-ਸੁਣਵਾਈ ਉਹਨਾਂ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੱਤੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਪੂਰਵਜ-ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪੱਤੀਆਂ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ, ਬਲਕ ਰਾਮ-II ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਆਪੱਤੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ।

37. ਇਸ ਲਈ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਆਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ਅਸਰਦਾਰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚੂੰਕਿ ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5-ਏ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਆਪੱਤੀਆਂ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਉਹ ਰਾਹਤ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

38. ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਸੰਪ੍ਰੇਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਜਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਚੂੰਕਿ ਸੁਦਾਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ (ਅਭੇ ਰਾਮ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ-I ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ-II) ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਭੇ ਰਾਮ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ-I ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਬਾਨ-II ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਜਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

39. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 384 (4-6), 385 (4-6) ਅਤੇ 390 (4-6) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਟ ਏ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਰੁਪਏ 16,61,774/- ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਏ, ਇਸ ਲਈ, ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅਸਰ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਮ੍ਹਾਈ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਪਾਰਟ ਏ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂਕ, 25 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਖੋਹੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਕਮ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

40. ਪਾਰਟ ਬੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 376 (4-6), 377 (4-16), 381 ਮਿਨ (1-2), 383 (4-16), 386/1 ਮਿਨ (0-4) ਅਤੇ 386/2 ਮਿਨ (0-6) ਕੁੱਲ 15 ਬਿਘਾ 10 ਬਿਸਵਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 384(4-16), 385(4-06) & 390(4-06) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਗਾਂਵ ਸ਼ਾਯੂਰਪੁਰ ਵਿੱਚ 14.07.87 ਨੂੰ ਐਲ.ਏ.ਸੀ./ਲੈਂਡ & ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਭਾਗ, ਸਰਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2- ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 386/1 ਮਿਨ. (0-04),

386/2 ਮਿਨ(0-06), 376(4-16), 377 (4-16), 381 ਮਿਨ (1-02), 383(4-16) ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਕਬਜ਼ਾ ਐਲ.ਏ.ਸੀ./ ਲੈਂਡ & ਬਿਲਡਿੰਗ ਵਿਭਾਗ, ਸਰਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਪੀਟਲ ਟੈਰੀਟਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 2-ਦਿੱਲੀ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਐਲ.ਏ. ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ੀ ਐਲ.ਏ.ਸੀ. ਨਾਲ ਆਰ.ਡੀ. ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 376(4-6), 377(4-16), 381 ਮਿਨ. (1-2), 383 (4-16), 386/1 ਮਿਨ. (0-4), 386/2 ਮਿਨ. (0-6) ਕੁੱਲ 15 ਬਿਘਾ ਅਤੇ 10 ਬਿਸਵਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਵੇਯਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੂਰੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮੈਂਡੇਮਸ ਦੀ ਰਿਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂਡੇਮਸ ਦਾ ਇਹ ਦਾਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦੇ ਲੈਪਸਿੰਗ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਣ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ 14.7.1987 ਨੂੰ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ 12 ਬਿਘਾ 18 ਬਿਸਵਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿ 15 ਬਿਘਾ 10 ਬਿਸਵਾ ਹੈ, ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੈਪਸਿੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਵੇਸਟ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 28 ਬਿਘਾ 8 ਬਿਸਵਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ 12 ਬਿਘਾ 18 ਬਿਸਵਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਲੈਕਟਰ ਕੋਲ ਸੀ।

43. ਹੋਰ ਵੀ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਜਮੀਨ ਰਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਐਮ. ਵੇਂਕਟੇਸ਼ ਨੂੰ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ & ਅਨਜ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਅਨਜ22$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਦੋ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਮੰਗੀ ਗਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

“26. ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ [ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਮਾਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ, (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 751 : (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਸਿਵਿ) 611] ਵਿੱਚ, 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 11 ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਾ 24(2) ਦੀ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਸਮੇਤ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪਰ ਇਨਕਾਰੀਅਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਤੋਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਖਰੀਦ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਵੈਧਤਾ/ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਧਾਰਾ 24 ਅਧੀਨ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਮੀਨ ਵਾਪਸ ਪਾਉਣਾ। ਉਹ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਲੈਪਸ ਕਰਨ

ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਜੇਕਰ ਉਹ 1894 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੱਕ 2000 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 2013 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣਾ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇਗਾ; ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਜਿਹੇ ਖਾਲੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਕਲੈਕਟਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 11(4) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

27. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ [ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ, (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751 : (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 611], ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ [ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ, (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751 : (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 611] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਮਾਮਲੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਲਾਲ [ਮਾਮਲੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਲਾਲ, (1975) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 232], ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ [ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ, (1988) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 602 : 1988 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 372], ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਸਿੰਥੈਟਿਕਸ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲਸ ਲਿਮਿਟੇਡ [ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਸਿੰਥੈਟਿਕਸ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲਸ ਲਿਮਿਟੇਡ, (1991) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 139], ਬੀ. ਸ਼ਾਮਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਯੂ.ਟੀ. ਪੁੰਡੂਚੇਰੀ) [ਬੀ. ਸ਼ਾਮਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਯੂ.ਟੀ. ਪੁੰਡੂਚੇਰੀ), ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1967 ਐਸ.ਸੀ. 1480], ਐਮ.ਸੀ.ਡੀ. ਬਨਾਮ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ [ਐਮ.ਸੀ.ਡੀ. ਬਨਾਮ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, (1989) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 101], ਰਾਜ ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਨਰਮਦਾ ਬਚਾਓ ਅੰਦੋਲਨ [ਰਾਜ ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਨਰਮਦਾ ਬਚਾਓ ਅੰਦੋਲਨ, (2011) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 639 : (2011) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 875 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2011 ਐਸ.ਸੀ. 1989], ਹਾਇਡਰ ਕੰਸਲਟਿੰਗ (ਯੂ.ਕੇ.) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੜੀਸਾ [ਹਾਇਡਰ ਕੰਸਲਟਿੰਗ (ਯੂ.ਕੇ.) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੜੀਸਾ, (2015) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 : (2015) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 38] ਅਤੇ ਸੰਤ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਮਾਡਰਨ ਕੋਆਪ. ਗਰੁੱਪ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਿਟੇਡ [ਸੰਤ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਮਾਡਰਨ ਕੋਆਪ. ਗਰੁੱਪ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2010) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 336 : (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 904]

28. ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ [ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ, (2017) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751 : (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਸਿਵਿ) 611] ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਕਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅਤੇ 2013 ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਮਨਵ ਧਰਮ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(ਆਈ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ [ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

44. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਰੁਪਏ 16,61,774/- ਵਾਪਸ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ।

ਅੰਕਿਤ ਜ੍ਵਾਨ ਅਤੇ ਅਨੁਰਾਗ ਭਾਸਕਰ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਬੋਧੀ ਰਾਮਟੇਕੇ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ

ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate